

Als witte mensen zwarte geschiedenis beschrijven....

Deel 03:

Alex van Stipriaan

Witte huid, zwarte maskers en dubbele tongen

Sandew Hira

2 september 2013

De serie

In de serie *Als witte mensen zwarte geschiedenis beschrijven ...* behandelen we de technieken die in de geschiedschrijving gebruikt worden om de geest te koloniseren. Die technieken zijn voornamelijk door witte mensen ontwikkeld en worden nog steeds gebruikt. De door hen opgeleide zwarte intellectuelen gebruiken deze technieken in hun geschiedschrijving.

In aflevering 1 zijn we ingegaan op een achttal technieken die Els Langefeld en Jeannette van Ditzhuizen gebruiken om de geschiedenis van slavernij op Curaçao te beschrijven.

In aflevering 2 gaan we in op de argumenten die gebruikt zijn in de discussie over de mislukte film van Jeroen Leijnders over Tula.

In deze aflevering 3 behandelen we de opvattingen van Alex van Stipriaan over slavernij.

In de volgende aflevering behandelen we de geschriften van Gert Oostindie.

Witte huid, zwarte maskers

In 1952 publiceerde Frantz Fanon zijn baanbrekende studie getiteld *Zwarte Huid Blanke Maskers*. Hij schrijft onder meer: "*The black man wants to be like the white man. For the black man there is only one destiny. And it is white. Long ago the black man admitted the unarguable superiority of the white man, and*

all his efforts are aimed at achieving a white existence."¹

Tegenwoordig krijgen we te maken met het omgekeerde verschijnsel. Van Stipriaan is hiervan een goed voorbeeld.

In november 2011 organiseerde Museo Tula en UNESCO Curaçao een conferentie getiteld *Collective Identity as the foundation for durable and sustainable development*. Alex van Stipriaan en ik waren samen met vele anderen uitgenodigd om te spreken.

In zijn inleiding zei Van Stipriaan dat veel zwarte vrienden hem karakteriseren als een "zwarte denker in een blanke huid".

Ik moest lachen. Hoe verzint hij het: "een zwarte denker in een blanke huid".

Maar hij vergat eraan toe te voegen: "die met twee tongen praat."

Van Stipriaan presenteert zich graag als de progressieve witte Nederlander die zich identificeert met zwarte activisten en de tegenhanger is van uitgesproken racistische historici als Pieter Emmer. Dat moeten natuurlijk alleen maar toejuichen: ageren tegen racisme als een erfenis van slavernij, duidelijk maken dat Zwarte Piet afgeschaft moet worden, beweren dat slavernij heel erg was. Dat zijn goede standpunten van Van Stipriaan die we moeten verwelkomen.

In deze aflevering zullen we het andere gezicht van Van Stipriaan laten zien: zijn opvattingen

¹ Frantz Fanon: *Black Skin, White Masks*. Pluto Press, London, 2008 editie, p. 178.

die niet erg veel blijken te verschillen van Emmer.

De NTR-serie

Laten we beginnen met de NTR-serie *De Slavernij*. Mijn commentaar op die serie is te lezen op de website van [IISR](http://www.iisr.nl).² De adviseurs van de vijfdelige serie waren Alex van Stipriaan, Gert Oostindie en Aspha Bijnaar. De verantwoordelijke eindredacteur van de NTR was Carla Boos. In mijn systematische kritiek heb ik aangegeven wat de feitelijke en theoretische onjuistheden waren in het verhaal dat met hun medewerking tot stand was gekomen. De eerste aflevering is uitgezonden op zondag 18 september. Pas op zaterdag 15 oktober, kort voor de laatste aflevering op 16 oktober, publiceerden deze adviseurs in De Volkskrant een artikel waarin ze zich distantieerden van de serie. De auteurs schrijven: *"Onze instituten leenden hun prestige aan deze serie... Als adviseurs zijn we persoonlijk betrokken geweest bij de opzet ervan, maar de uitwerking ging buiten ons om, die zien wij nu ook pas op tv."*

De adviseurs, met Van Stipriaan voorop, trokken hun handen af de serie. Waarom hebben ze dat niet op 19 september gedaan, na de eerste aflevering, of op 26 september, 3 of 10 oktober? Stel dat er geen kritiek was gekomen op de serie, zouden zij dan uit zichzelf zich gedistantieerd hebben van de serie? Natuurlijk niet.

Hun laffe knieval is gekomen nadat ze geconfronteerd werden met wekenlange verontwaardiging in de zwarte gemeenschap over de serie (de dominante witte gemeenschap slikte hun verhaal zoals ze dat altijd gedaan heeft) en het feit dat ze op geen enkele wijze in staat waren om een weerwoord te bieden tegen de kritiek over de feitelijke en theoretische onjuistheden.

Van Stipriaan c.s. zeggen te hebben gepleit *"voor het geven van veel context"*, en dat leidde *"nogal eens tot een overmaat van relativering."* Maar *"de uitwerking ging buiten ons om."*

Dat is hun kritiek op de serie. Maar vervolgens schrijven ze zonder blikken of blozen:

"Natuurlijk, het sterfte percentage van Afrikanen was tijdens de overtocht naar het Caraïbisch gebied niet hoger dan die van de matrozen. In Nederland hadden de armen het ook niet best. Afrikanen zelf waren de toeleveranciers van slaven aan de Europeanen, de plantages waren geen concentratiekampen,

slavernij is van alle tijden.... Allemaal waar, maar het geven van zoveel context schiet vaak zijn doel voorbij."

Van Stipriaan, de zwarte denker in een witte huid, herhaalt hier dezelfde onzin die we bekritiseerd tijdens de serie.

Neem de stelling van Van Stipriaan c.s. dat het sterftepercentage van Afrikanen tijdens de overtocht niet hoger was dan onder witte matrozen. Dit cijfer zegt namelijk volstrekt niets over de status en behandeling van Afrikanen in vergelijking met witten. De suggestie die met deze vergelijking gewekt wordt is dat de Afrikanen het nog niet zo slecht hadden op het schip. Maar je gebruikt een verkeerde variabele om de status en positie te meten. Die variabele moet niet zijn het sterftecijfer, maar de status van hun vrijheid. De witte matrozen waren gevangenenbewaarders, de zwarte Afrikanen waren hun gevangenen. De witte matrozen zouden aan het einde van de reis terugkeren naar hun gezin. De zwarte Afrikanen zouden onder dwang hun leven lang gratis werken en hun gezin in Afrika nooit meer zien. De invloed van het sterftepercentage op de positie van beide groepen is duidelijk te zien in de volgende denkoefening: wat zou er gebeurd zijn bij 100% sterfte? In het geval van 100% witte sterfte, zouden de zwarten ook sterven. Ze waren geketend in het ruim, en voorzover ze niet geketend waren was de kans klein dat ze het schip konden sturen terug naar Afrika. In het geval van 100% zwarte sterfte, zou de witte bemanning terugkeren naar Afrika om nieuwe gevangenen op te halen. Hoeveel intelligentie is er nodig om die verschillen te zien? Niet veel toch. Maar het is geen kwestie van intelligentie, want we hebben het over academisch gevormde mensen; het is een kwestie van kolonisatie van de geest. Gedekoloniseerde denkers (zwart en wit) hebben geen moeite om deze verschillen te zien. Als je geest gekoloniseerd is, zul je die verschillen nooit zien, want je bent steeds bezig met het witwassen van een misdaad tegen de menselijkheid.

Van Stipriaan c.s. stellen dat de armen in Nederland het ook niet zo best hadden. De implicatie hiervan is dat de transatlantische slavernij niet veel verschilde van de ellende van de armen in Europa. Als we deze methode van redeneren zouden toepassen op de Joodse Holocaust, dan zouden we zeggen: de Joden werden vermoord tijdens de holocaust, maar in Amsterdam vinden er jaarlijks ook moorden plaats. Zoveel erger was het niet. In het tweede geval zouden mensen je voor gek

²

http://www.iisr.nl/CMS_V3.aspx?IDCMSNews=35.

verklaren als je deze redenering zou ophangen, omdat iedereen begrijpt dat het systeem van moorden tijdens de Joodse Holocaust een totaal andere verschijnsel is als het systeem van een willekeurige moord. De Joodse Holocaust was een misdaad tegen de menselijkheid. Een misdaad tegen de menselijkheid is het verschijnsel waarbij een grove en systematische aanslag op de menselijke waardigheid (moord, onderdrukking, uitbuiting, stelselmatige vernedering etc.) wordt gepleegd en vanuit de staat of door de staat gesteunde individuen en organisaties wordt georganiseerd en op grote groepen mensen wordt uitgevoerd. De transatlantische slavernij was zo'n misdaad tegen de menselijkheid. De behandeling van arbeiders in fabrieken in Europa door kapitalisten was dat niet. Dat verschil zien van Stipriaan c.s. niet.

De stelling van Stipriaan c.s. "*slavernij is van alle tijden*" klopt ook helemaal niet, net als de stelling "Holocaust is van alle tijden". Met slavernij bedoelen ze de Zwarte Holocaust. Maar die is niet van alle tijden. Mensen die tot slaaf werden gemaakt zijn van alle tijden, maar het systeem waarbij een wereldeconomie gebaseerd op één gebied wordt gebouwd met arbeiders uit een geheel ander continent om productiecentra op te zetten in weer een ander continent was in de wereldgeschiedenis een uniek systeem. De Indiërs hebben het niet opgezet in India, de Chinezen niet in China, de Maya's of Azteken niet in de Amerikas, de Arabieren niet in het Midden-Oosten. Dat systeem van plantagelandbouw gebaseerd op slavenarbeid in de Amerikas met de systematische en grootschalige import van arbeiders uit Afrika om een economie in Europa op te bouwen was uniek in de wereldgeschiedenis. Je moet de feiten verdraaien door slavernij te beperken tot "de handel in mensen" om die stelling te kunnen verdedigen.

De andere stelling van Van Stipriaan c.s. "*plantages waren geen concentratiekampen*" klopt ook niet. De suggestie is dat de concentratiekampen erger waren dan de plantages. De werkelijkheid is omgekeerd. De plantages – wij noemen ze vanuit het concept van Decolonizing the Mind *werkkampen* – waren aantoonbaar erger dan de Joodse concentratiekampen. De nazi's kenden twee soorten kampen: vernietigingskampen waar mensen in gaskamers werden vermoord en werkkampen waar mensen vastgehouden werden in een gevangenis vanwege hun ras, geloof of politieke overtuiging en soms

dwangarbeid moesten verrichten (dat was niet altijd het geval; soms was het ook gewoon een gevangenis).

De werkkampen tijdens slavernij in de Amerikas waren veel erger. De totslaafgemaakten waren juridisch, economisch en anderszins bezit van de kampbewaarder. Hij kwam voor in de boekhouding van de kampbewaarder net als de koeien en varkens. Hij was er voor één doel: gratis arbeid leveren onder dwang. Zijn cultuur werd vernietigd. De Joden in de werkkampen kwamen niet als varkens of koeien voor in de boekhouding van de kampbewaarders. De Joden mochten hun namen behouden. De Afrikanen werden beroofd van hun naam en identiteit. Het lijdten van de Jood in de gaskamers duur enkele uren. Het lijdten van de Afrikaan op de plantages duurde zijn hele leven lang.

Voor Van Stipriaan c.s. die opgegroeid zijn met de Holocaust als de enige en de ergste misdaad tegen de menselijkheid zijn deze vergelijkende feiten totaal niet in beeld. Daardoor stellen ze zich niet op als wetenschappers die vergelijkend onderzoek kunnen doen, maar als ideologen die verhinderen dat de onweerlegbare feiten met elkaar in verband worden gebracht.

De opvatting van Van Stipriaan c.s. "*Afrikanen zelf waren de toeleveranciers van slaven aan de Europeanen*" is ook zo'n typisch koloniale benadering van het vraagstuk van de Afrikaanse collaboratie. Ze zouden het niet in hun hoofd halen om over de Joodse Holocaust te schrijven: "*Nederlanders waren ook de toeleveranciers voor de gaskamers van de nazi's, want Nederland had van alle Europese landen het hoogste percentage Joden dat werd weggevoerd met medewerking van de Nederlanders zelf.*" Waarom zouden ze dat nooit durven schrijven? Omdat het moreel onacceptabel is om de misdaad van de collaborateur af te schuiven op het slachtoffer. In het geval van witte Nederlanders is dat een probleem (terecht), maar in het geval van de zwarte Afrikanen is dat kennelijk heel normaal. Hun opvatting geeft niet een wetenschappelijke stelling weer, maar een morele opvatting over hoe je naar collaboratie kijkt.

Tegenwoordig gaat Van Stipriaan een stapje verder. Op 27 juni 2013 hield hij een inleiding op de Universiteit van Amsterdam waarin hij uitlegt dat hij heeft uitgevonden dat een betovergrootvader van hem het voortouw had genomen in de abolitionistische beweging in Nederland. "*Gelukkig, mijn familie zat aan de*

goede kant van de geschiedenis." Tja, zwarte denker in een witte huid: je familie van vaderszijde stond aan de goede kant van de geschiedenis, maar hoe stond het met je ooms, tantes, neven, nichten etc. Hoe stond het met je volk? Eerst zijn de Afrikanen zelf schuldig aan hun misdaad, en nu moeten we blij zijn met de abolitionistische grootvader.

Trouwens, die abolitionistische beweging stelde niets voor in Nederland. Zijn collega Pieter Emmer schrijft: *"Abolitie is in Nederland nooit populair geweest bij een seculiere of religieuze beweging, maar was alleen aanwezig bij een klein deel van de elite... Als je al kunt spreken van een hoogtepunt dan zou de Nederlandse abolitionistische beweging haar piekjaren hebben bereikt tussen 1853-1857, toen de Vereniging ter Bevordering van de Afschaffing van Slavernij (S.H. die door Van Stipriaan's grootvader heldhaftig werd opgericht) een ledental had van 670."*³

Zijn dissertatie en het wetenschappelijk kolonialisme

Zijn dissertatie⁴ past in een stroming die opgekomen is in Amerika onder leiding van Stanley Engerman en Robert Fogel die door manipulatie van statistieken een beeld schetsen van slavernij alsof het allemaal niet zo erg is geweest.⁵ Hun techniek werkt als volgt: poneer een stelling over slavernij, die de misdaad tegen menselijkheid omzeilt en impliciete suggesties poneert dat het allemaal niet zo erg was. Zoek cijfers die deze suggesties bevestigen. Die zijn er in overvloed.

De winstgevendheid van slavernij

Neem de stelling van de winstgevendheid van slavernij. Die stelling wordt niet gepresenteerd zoals het zou moeten: *"Was de misdaad tegen de menselijkheid winstgevend voor de misdadigers?"* Als je het zo presenteert, dan wordt direct duidelijk dat het om een onzinnige exercitie gaat. So what, als je minder geld

³ Emmer, P.: Anti-slavery and the Dutch: abolition without reform, in: Bolt, C. and S. Drescher (eds.) (1980): *Anti-Slavery, Religion and Reform. Essays in Memory of Roger Anstey*. Wm Dawson and Sons. Folkestone, pp. 80-98

⁴ Stipriaan, Alex van: *Surinaams contrast. Roofbouw en overleven in een Caraïbische plantagekolonie 1750-1863*. KITLV uitgeverij. Leiden, 1993.

⁵ Een uitgebreide kritiek op deze internationale stroming zal ik publiceren in een boek dat eind 2014 zal uitkomen over kolonialisme en wetenschap.

verdient met een misdaad dan je zou willen. Wat voor betekenis hebben die mindere winsten?

Deze redenering wordt omzeild. In plaats daarvan wordt de volgende redenatie opgehouden: mensen die zich bezig houden met slavernij vanwege materiële motieven zijn onbeschaafd. Als blijkt dat slavernij niet veel opleverde, dan waren er geen materiële motieven in het geding en dus waren ze niet onbeschaafd.

Als je de stelling zo poneert, dan klinkt het natuurlijk onzinnig. Als je je bezig houdt met slavernij, dan ben je al onbeschaafd ongeacht de vraag of je er wel of niet rijk van bent geworden.

Dus moet je het niet zo expliciet presenteren. Je moet het impliciet presenteren, zodat een lezer zelf de conclusie trekt.

Een leidende historicus van het wetenschappelijk kolonialisme in Engeland, Roger Anstey, vertolkt de stelling als volgt: *"It is surely unlikely that better evidence will ever show the slave trade to have been in this period, a bonanza, or even that it could be made to show a return 'upwards of thirty percent profitability'. The circumstantial evidence for discrediting the notion of a bonanza is in any event powerful."*⁶ *"It is supposed that for such wickedness to have existed the rewards must have been vast. It has been demonstrated that overall they were not, even though individuals may have made fortunes."*⁷

Anders gezegd: grote winsten zijn een indicator voor de boosaardigheid van de mensenhandelaren. Hebben ze geen grote winsten gemaakt, dan waren ze niet zo boosaardig.

Vanuit een wetenschappelijke methodologie zou je expliciet moeten aangeven wat je wilt meten, waarom je dat wilt meten, hoe je het wilt meten en wat de betekenis van de meting is. Als je dit alles weglaat, ga je met impliciete suggesties werken. Dan ben je niet bezig met wetenschap, maar met ideologie.

Anstey gebruikt de meting over winstgevendheid om impliciet een verband te leggen met boosaardigheid. Maar

⁶ Anstey, R.: *The Atlantic Slave Trade and British Abolition 1760-1810*. MacMillan Press. London/Basingstoke, 1975, p. 48.

⁷ Idem, p. 403.

boosaardigheid meet je helemaal niet met het instrument van winstgevendheid. Of je veel of weinig winst maakt, zegt niets over boosaardigheid. Boosaardigheid leidt je af waarden en normen die je hanteert. Als je een beschavingsniveau hebt dat stelt dat je boosaardig bent als je mensen kidnapert en onder dwang tewerkstelt, dan ga je een persoon daarop beoordelen. Is die persoon in de business van kidnapping en mensen tot slaaf maken. Als dat het geval is, is hij boosaardig ongeacht hoeveel winst of verlies hij maakt.

Ook Van Stipriaan maakt deze basisfout. Zo schrijft hij: *"Tot slot rijst de vraag in hoeverre Suriname gedurende de periode 1750-1863 een voordelige bezitting is geweest voor haar 'eigenaars'. Het antwoord kan kort zijn: meestal moest er op worden toegelegd. Het onderhoud van een ambtelijk en vooral ook militair apparaat, evenals de marronoorlogen in de achttiende eeuw, kostten handen vol geld. Tussen 1770 en 1789, toen de exportwaarde van Surinaamse plantageproducten een hoogtepunt bereikte verloor de WIC als mede-eigenaar van Suriname gemiddeld bijna Fl 60.000 per jaar op deze bezitting. Toen de Nederlandse - en korte tijd de Engelse - staat de kolonie in eigendom kreeg was het meestal niet veel anders. De Nederlandse economie moet echter zeker garen hebben gesponnen bij dit tropisch aanhangsel. Ook al gingen aan het eind van de achttiende eeuw vele Nederlanders de boot in met een belegging in Surinaamse plantages, toch weegt dit niet op tegen de bijdrage die Suriname aan de Nederlandse economie heeft geleverd. Tussen 1750 en 1863 leverde deze plantage-economie voor een waarde van tenminste 600 miljoen gulden aan exportproducten voor de Nederlandse markt. Daarnaast zorgde de Surinaamse plantage-economie voor economische spin-off in Nederland. De tientallen schepen die ieder jaar heen en weer voeren hebben de Nederlandse werven flink wat werk opgeleverd. En zeker in kringen van assuradeurs, slavenhandelaren, reders, suikerraffinadeurs, koffiebranders en leveranciers van plantagebenodigdheden moeten aantrekkelijke omzetten zijn gemaakt. Naar de omvang valt echter te gissen."*⁸

⁸ Alex van Stipriaan: Surinaams contrast. Roofbouw en overleven in een Caraïbische plantagekolonie 1750-1863. KITLV uitgeverij. Leiden 1993, p. 37.

De eerste methodologische fout is het impliciet maken van iets dat je expliciet zou moeten maken.

Een tweede fout die hij maakt is ligt op het vlak van de logica. Je kunt niet zeggen: hier heb ik cijfers die mijn stelling bevestigen, maar er zijn ook cijfers die het mogelijk ontkrachten, maar die ken ik niet. In zo'n geval zou je moeten zeggen: ik weet niet of mijn stelling klopt want ik heb niet het volledige beeld van de cijfers. Dat is een correcte logische en wetenschappelijke aanpak. Zijn benadering is onlogisch en onwetenschappelijk.

Van Stipriaan vertoont ook nog twee grote theoretische gebreken. Het eerste gebrek is het onvermogen om de economische betekenis van slavernij voor Nederland theoretisch in kaart te brengen. Armand Zunder heeft dat voor Suriname gedaan in zijn studie over herstelbetalingen.⁹ Hij heeft aangegeven welke sectoren betrokken zijn bij het opzetten en instandhouden van een plantage tijdens slavernij: de financiële sector (geldverschaffers, verzekeraars), de transportsector (rederijen), de industrie (leveranciers van goederen voor de plantages en de schepen, afnemers van goederen van de plantages, verwerking van suiker, koffie, cacao etc), de detailhandel (verkoop van de goederen voor de consumenten) etc. Op basis van een theoretisch model kun je aangeven wat voor soort feiten gezocht moeten worden om de economische betekenis van slavernij te duiden. Dat theoretisch model zou Van Stipriaan moeten presenteren om de economische betekenis van Suriname voor Nederland te beoordelen. Vervolgens moet je de cijfers kunnen interpreteren met dat theoretisch model.

Joseph Inikori laat zien hoe je dat doet met zijn studie over de economische effecten van slavernij op de Engelse economie.¹⁰ Inikori toont aan hoe de katoenindustrie in Engeland een drijvende kracht is geworden in de industriële revolutie in Engeland en de rol van slavernij daarin: *"The argument elaborated here is that the cotton textile industry*

⁹ A. Zunder: Herstelbetalingen. De 'Wiedergutmachung' voor de schade die Suriname en haar bevolking hebben geleden onder het Nederlands kolonialisme. Amrit/IISR, Den Haag 2010, hoofdstuk 7.

¹⁰ Joseph Inikori: Africans and the Industrial Revolution in England. A Study in International Trade and Economic Development. Cambridge University Press. Cambridge 2002.

*developed in England in the eighteenth century as an import substitution industry, an industry whose products replaced those previously imported from India. As such, the industry expanded rapidly in the first few years on the basis of preexisting domestic demands. As the expansion reached the limits of the protected pre-existing domestic market, stagnation set in. The crisis of stagnation as resolved through the exploitation of export opportunities in the transatlantic slave trade from Africa and in the slave-based economy of the Atlantic system. These early export opportunities were crucial to the subsequent transformation of the industry.*¹¹

Inikori gebruikt het concept van imports substitutie en de betekenis daarvan in een geïnternationaliseerde economie. De katoenindustrie werd een sector voor imports substitutie en legde een belangrijke basis voor de Engelse industriële revolutie.

Het is dus heel goed mogelijk om een theoretisch kader te ontwikkelen om de economische effecten van slavernij op de Europese economie in kaart te brengen. Van Stipriaan gebruikt de onwetenschappelijke hap-snap methode. Je haal wat cijfers bij elkaar van een paar ondernemingen die laten zien dat ze niet veel winst maken of zelfs verlies en daar hang je dan de hele redenering aan op over de economische effecten van slavernij op de Nederlandse economie.

Het tweede theoretische gebrek van Van Stipriaan is dat hij niet eens doorheeft wat de gevolgen van zijn redenering heeft voor de economische theorie. De grondvesten van de economische theorie zouden herzien moeten worden met zijn opvattingen.

Stel dat slavernij niet winstgevend is geweest of minder winstgevend dan andere sectoren. Hoe verklaar je dan dat investeerders hun geld steken in sectoren die minder winst leveren, terwijl ze de gelegenheid hebben om te investeren in sectoren die meer winst opleveren. Waarom zetten ze een heel systeem op van een misdaad tegen de menselijkheid (kidnapping, systematisch dwang om mensen gratis te laten werken), terwijl ze meer geld kunnen verdienen met kabeljauw vangen?

¹¹ J. Inikori: Slavery and the Revolution in Cotton Textile Production in England, in: J. Inikori en S. Engerman (red.): The Atlantic Slaver Trade. Effects on Economies, Societies, and Peoples in Africa, the Americas, and Europe. Duke University Press. Durham and London, 1992, p. 146.

De economische theorie zegt dat kapitaal zich beweegt van een sector met een lage winstmarge naar een sector met een hoge winstmarge. Het is economisch onzinnig om eeuwenlang te investeren in een sector die lager winsten oplevert terwijl er sectoren zijn waar je veel hogere winsten kunt behalen. Dit is wat ik noem het geval van "the crazy capitalist". The "crazy capitalist" is de kapitalist die weigert zijn geld te investeren in een sector waar hij meer winst kan verdienen en in plaats daarvan investeert in een misdaad met veel financiële en andere risico's die nota bene weinig oplevert. Vanuit de economische theorie is dat volstrekt onbegrijpelijk. Dan kun je twee kanten op: je zet de economische theorie opzij, maar dan moet je die wel vervangen door een theorie die in staat is om de "crazy capitalist" op een logische manier te verklaren. Of je gegevens kloppen niet. Aangezien Van Stipriaan gelooft in de "crazy capitalist" rust op hem de verantwoordelijkheid om de economische theorie te vervangen door een theorie die je in staat stelt om het verschijnsel van de "crazy capitalist" te begrijpen. Van Stipriaan heeft geen flauw idee dat zijn stellingen dit soort grote vragen oproept. Dat is zijn theoretische zwakte.

De straffen

In het wetenschappelijk kolonialisme raken ze heel erg opgewonden van statistieken, want cijfers vertellen de waarheid, denken ze. Soms kan dat tragi-komisch aandoen.

Ik zal dat laten zien aan de hand van de volgende situatie. Stel, een wetenschapper onderzoekt de Joodse Holocaust. Cijfers vertellen de waarheid. Hij besluit te onderzoeken hoeveel centiliter gas nodig was om een Jood te laten verstikken in de gaskamer. De ene bron zegt 5 cl en de ander zegt 10 cl. De onderzoeker concludeert: de waarheid ligt in het midden, dus is het 7,5 cl.

Een normaal mens zou zeggen: wat een zieke geest heeft die onderzoeker! Maar voor slavernij zijn dit soort redeneringen normaal in het wetenschappelijk kolonialisme.

Van Stipriaan stelt de volgende vraag over straffen: "*Wat was nu de frequentie waarmee dergelijke straffen werden opgelegd?*"¹² Hij gaat het antwoord zoeken: "*Directeur Kunitz was begonnen als blankofficier in 1774 op plantage Sloopwijk. Later werd hij directeur op de plantages Rauquenbergue en Cnoppenombo. Hij stelt dat op te laat*

¹² Van Stipriaan, o.c., p. 373.

verschijnen op het veld of niet volbrengen van de opgelegd taak 25-50 zweepslagen werden gegeven. Als je 's avonds de plantage verliet om de nacht door te brengen bij een partner op een andere plantage kreeg je 80 zweepslagen op het naakte onderlijf. In 1842 werd de regel ingevoerd door de gouverneur dat de directeuren niet meer dan 25 zweepslagen mochten opleggen aan volwassen mannen, 15 aan volwassen vrouwen, tenzij ze zwanger waren en 10-15 aan kinderen tussen 14 en 16 jaar. De eigenaar mocht het eventueel verdubbelen.¹³

Hij trekt de conclusie: "Het lag dus geheel aan de omstandigheden hoe vaak slaven een afstraffing moesten ondergaan. Het zou overdreven zijn om geheel af te gaan op de woorden van Kunitz die schreef over 'de gesel, die hun ruggen nooit de gelegenheid geeft te genezen.' Evenmin zou het correct zijn geheel te vertrouwen op de woorden van de administrateur van Groot Marseille, die [in 1825] vond 'dat maandenlang geen een zweepslag of de minste straf voorvald'. De werkelijkheid moet daar ergens tussenin hebben gelegen."¹⁴

Deze citaten zijn tekenend voor van Van Stipriaan. In de eerste plaats is daar de volstrekt onwetenschappelijk logica: "als twee mensen van mening verschillen, dan ligt de waarheid in het midden." Wat een onzin! Iemand zegt: de afstand van de aarde tot de maan is 10 km. Een ander zegt: 20 km. Dus is de waarheid: 15 km. Een hoogleraar die dit beweert, moet terug naar de lagere school. De waarheid ligt namelijk nooit in het midden, maar wordt altijd gezocht op basis van onderzoek. En vind je die niet, dan zeg je eerlijk dat je het niet weet. De afstand tussen de aarde en de maan wordt bepaald aan de hand van metingen. Als je geen metingen kunt verrichten, dan geef je dat ruiterlijk toe, maar je gaat niet zeggen: de een zegt 10, de ander 20, dus is het 15, want de waarheid ligt in het midden.

Van Stipriaan gaat nog verder: aan de ene kant zegt hij dat hij het antwoord weet (het ligt in het midden), aan de andere kant schrijft hij: "Wat was nu de frequentie waarmee dergelijke straffen werden opgelegd? Dat is met geen mogelijkheid aan te geven."¹⁵ Hij ziet niet eens dat het tegenstrijdig is, door aan de ene kant te beweren dat de waarheid in het midden ligt en later dat hij het niet weet.

¹³ Idem, p. 372-373

¹⁴ Idem, p. 374.

¹⁵ Idem, p. 373.

De kwestie van de cijfers over de frequentie heeft een impliciete suggestie: als de frequentie laag was, dan viel het wel mee. Dat is de achterliggende gedachte achter dit soort statistieken.

Malcolm X heeft een antwoord geformuleerd op deze gedachte: "If you stick a knife in my back, if you put it in nine inches and pull it out six inches, you haven't done me any favor. If you pull it all the way out, you haven't done me any favor. And this is what you have to realize. If you put a man in jail against his will—illegally, he's not guilty—you frame him up, and then because he resents what you've done to him, you put him in solitary confinement to break his spirit, then after his spirit is broken, you let him out a little bit and give him the general run of the prison, you haven't done him any favor. If you let him out of prison completely, you haven't done him any favor, because you put him in there unjustly and illegally in the first place."¹⁶

Slaafgemaakten willen slavernij

Een populaire theorie in de school van het wetenschappelijk kolonialisme is dat slavernij in stand werd gehouden door de slavenmakers¹⁷ én de slaafgemaakten. Slaafgemaakten hadden geen bezwaar tegen hun slavernij. De slaafgemaakten waren medeverantwoordelijk voor hun slavernij.

R.A.J. van Lier schrijft dat de slavensamenleving gezien moet worden als een systeem waarbij "een groep mensen gezamenlijk bepaalde doeleinden hebben nagestreefd en daarbij in hun opvattingen een mentaliteit demonstreerden, die met de gegeven situaties samenhangen."¹⁸

In de film van Jeroen Leijnders over Tula wordt de gedachte verbeeld dat de slaafgemaakten slavernij wilden van maandag tot en met zaterdag, maar zondag niet.

P.C. Emmer schrijft dat de slaafgemaakten geen einde wilde aan hun slavernij. Wat wilden ze wel?: "Ze wilden wat meer tijd om te tuinieren. Ze wilden hun producten verkopen

¹⁶ Malcolm X (): Collected Speeches, Debates & Interviews (1960-1965. Antihostile, malcolmxfles.blogspot.com, p. 77.

¹⁷ Ik gebruik de term slavenmaker voor de persoon die vroeger planter of meester werd genoemd. De Engelsen hebben de term enslaver. Bij gebrek aan een beter woord gebruik ik de term slavenmaker.

¹⁸ R.A.J. van Lier: Samenleving in een grensgebied. Een sociaal-historische studie van Suriname. S. Emmering, Amsterdam 1977, p. 2.

aan andere plantages of op de slavenmarkt. Ze wilden vissen en een geweer om te kunnen jagen. Ze wilden af en toe naar andere plantages om hun familie te bezoeken. En dat kon allemaal ook.¹⁹

Alex van Stipriaan schrijft: "De slavenbevolking bestond ook niet meer overwegend, zoals in de achttiende eeuw, uit in vrijheid geboren en weinig gewortelde Afrikaanse 'immigranten', maar uit geboren Surinamers met **gevestigde tradities en belangen** [SH: mijn nadruk]. Hun strijd was dan ook minder gericht tegen het systeem van plantageslavernij op zich en meer gericht op het veroveren van zoveel mogelijk manoeuvreerruimte. Dat betekent wel dat de slaven nu hechter aan het systeem waren gebonden dan voorheen, evenals overigens de planters aan hun slaven."²⁰

Hij vervolgt: "De achttiende-eeuwse opstanden en marronoorlogen waren gericht op een omverwerping van het slavernijsysteem, terwijl het negentiende-eeuws verzet trachtte zoveel mogelijk ruimte binnen het systeem te veroveren."²¹

Verderop schrijft hij: "Het achttiende-eeuws verzet had een element van wanhoop in zich; men had toch niets meer te verliezen... Halverwege de negentiende eeuw was dit beeld totaal gewijzigd. Nog steeds kwamen weggelopen en verzet veelvuldig voor, maar het karakter was veranderd. De meeste deserteurs waren in het geheel niet van plan zich definitief aan de plantage-economie te onttrekken. Zij gebruikten het weggelopen als een vorm van protest tegen bepaalde veranderingen op de plantage, of ze wensten eenvoudig voor enige tijd op bezoek te gaan bij geliefden of verwanten."²²

Veel verzet in de 19e had volgens hem te maken met verhuizingen. Hij geeft de volgende verklaring: "Dit hevig verzet tegen verhuizing was het gevolg van een proces van creolisering: slaven waren geworteld geraakt op de plantage en zagen die op z'n minst als hun emotioneel eigendom. Zij waren er geboren, hun navelstrengen lagen er begraven en zij woonden hun leven lang met verwanten en met de geesten van hun voorouders. Iedere plek was bekend en had vaak een speciale betekenis."²³

¹⁹ Pieter Emmer: Who abolished slavery? Resistance and accommodation in the Dutch Caribbean. Paramaribo may 11th-15th 2008, p. 15.

²⁰ Van Stipriaan, o.c., p. 400.

²¹ Idem, p. 401.

²² Idem, p. 418-419.

²³ Idem, p. 419.

Emmer en Van Stipriaan stellen dat vrijheid niet een innerlijke dwang is en eigen aan ieder mens. Zij stellen dat sommige mensen geen vrijheid willen. Ze accepteren slavernij en hebben er zelf belang bij om slavernij in stand te houden. De gedachte dat zwarte mensen geen innerlijke drang naar vrijheid hebben is in wezen een racistische redenering.

Laten we die stelling wetenschappelijk analyseren.

De eerste fout die ze maken is dat ze geen wetenschappelijk bewijs kunnen leveren. Als je stelt dat zwarte mensen voor slavernij kozen, dan moet je een experiment bedenken die dat bewijs. Dat experiment is simpel: je geeft de zwarte mens in alle vrijheid de keuze: of in vrijheid leven zonder bemoeienis van een ander of in slavernij gratis werken voor de witte man. Die keuze is hem nooit gegeven. Dus kun je sowieso niet spreken over een keuze voor slavernij. Met andere woorden: je kunt geen primair bewijs leveren dat de zwarte mens vrijwillig kiest voor slavernij.

De volgende stap is het verzamelen van indirect bewijs. Van Stipriaan en Emmer denken het bewijs te vinden in de analyse van opstanden. Een "bewijs" is de afwezigheid van gewelddadige opstanden. Die afwezigheid is het bewijs van acceptatie. Als je die redenering zou volgen, dan zou je zeggen dat de Joden vrijwillig de gaskamer zijn binnengestapt, want ze hebben geen gewelddadige opstand ontketend.

In hun redenering zijn er twee alternatieven: acceptatie van slavernij of gewelddadig verzet. Het derde alternatief bestaat niet voor hen, namelijk in leven blijven hoewel je tegen je slavernij bent. Door twee alternatieven te schetsen – die in werkelijkheid nooit bestaan hebben – komt je automatisch uit op je gewenste conclusie. Of acceptatie of verzet. Geen verzet is dus acceptatie. Alleen een gekoloniseerde geest kan dit bedenken.

Van Stipriaan en Emmer maken een andere fout: ze doen voorkomen alsof de slaafgemaakte en slavenmaker gelijkwaardige partijen waren bij de "onderhandelingen" over het leven op de plantage. Maar de feiten wijzen het tegendeel uit: het ging niet om gelijkwaardige partijen. Als het erop aankwam dan werd militaire macht ingeschakeld om de slaafgemaakten de wil van de slavenmaker op te leggen. De slaafgemaakten hebben nooit de mogelijkheid gehad om te zeggen: als we het niet met elkaar eens zijn bij de onderhandelingen, dan doe ik niet meer mee.

Die optie is er nooit geweest, terwijl de slaafmaker wel de optie had om te zeggen: als we het niet eens worden met elkaar dat zal ik zorgen dat je mijn wil goedschiks of kwaadschiks accepteert. Dat zijn de feiten.

En dan is er nog de interpretatie van de uitkomst van de "onderhandelingen". Het doel van de onderhandelingen leidt je niet af uit het resultaat. Zelfs bij volledig vrije onderhandelingen kan het resultaat een compromis zijn tussen twee partijen. Het compromis zelf is niet de doelstelling van de afzonderlijke partijen. In het geval van slavernij – waar nota bene geen sprake is van vrije onderhandelingen – kun je het compromis dan ook niet uitleggen als een doelstelling. Als de slaafgemaakten besluiten om niet in opstand te komen en te accepteren dat ze onder dwang in leven blijven, dan betekent niet dat hun doel was om onder dwang in leven te blijven. Dat is een compromis en geen doel. Dit is toch niet moeilijk om te begrijpen, zou je denken? Het is ook niet moeilijk, maar als je het beeld wilt schetsen dat slaafgemaakte slavernij wilden, dan kun je de kromste redematies bedenken. Dat is wat Van Stipriaan doet.

Van Stipriaan verzint een ander "bewijs": "de slaven waren geworteld geraakt op de plantage en zagen die op z'n minst als hun emotioneel eigendom. Zij waren er geboren, hun navelstrengen lagen er begraven en zij woonden hun leven lang met verwanten en met de geesten van hun voorouders. Iedere plek was bekend en had vaak een speciale betekenis."

Deze stelling kan gemakkelijk getoetst worden. Bij de afschaffing van slavernij zouden de vrije mensen massaal op de plantages willen blijven omdat ze emotioneel gehecht waren aan het gebied. Nou, de ex-slavenmakers wilden ze graag houden, maar de vrije Afrikanen hebben zonder problemen hun hele emotionele hebben en houden maar gelaten voor wat ze waren en zijn de plantages ontvlucht. Er was een wettelijk systeem nodig – het Staatstoezicht – om ze daar te houden. Dit zijn de feiten die de belachelijke theorie van Van Stipriaan direct onderuit halen. De door Van Stipriaan verzonden emotionele binding stelde niets voor.

Witte slavenmakers zijn verliefd op zwarte slaafgemaakten

Mensen die denken dat slavernij een door-en-door slecht systeem was, krijgen van Van Stipriaan een grote verrassing: veel slavenmakers waren helemaal niet zo slecht.

Sterker nog, velen hielden echt van de slaafgemaakten. Ze waren verliefd op hun eigendom, echt verliefd. Dus niet zoals een man van de varkens kan houden die hij kweekt, maar zoals een man verliefd kan zijn op een vrouw, echte liefde dus. Dat heeft Van Stipriaan ontdekt.

Hij schrijft over seksuele contacten tijdens slavernij tussen blanke mannen en zwarte vrouwen: "*Vaak zullen eerstgenoemde contacten onder fysieke of psychische dwang van de blanke man hebben plaatsgevonden, maar toch zijn er ook veel (langdurige) interracial verbintenissen tot stand gekomen zonder dwang. Zwarte vrouwen kunnen hierin een middel hebben gezien om een bevoorrechte behandeling te krijgen, of om te stijgen op de sociale ladder en uiteindelijk misschien zelfs de vrijheid te verkrijgen. En wie zegt dat er ook geen liefde in het spel kan zijn geweest? In ieder geval werd op deze wijze de strikte rassenscheiding veelvuldig op een individueel niveau doorbroken, met als resultaat een intensief interracial contact.*"²⁴

Laten we stelling nauwkeurig onderzoeken. Van Stipriaan houdt van statistieken. Hij heeft statistieken verzameld over productie, aantal slaafgemaakten, grondareaal etc. Je kunt het zo gek niet verzinnen, of hij heeft de statistieken daarvoor verzameld.

Je zou verwachten dat hij hier ook statistieken gaat presenteren om zijn stelling te onderbouwen. Helaas. Zo 'wetenschappelijk' is hij ook weer niet.

Toch zijn cijfers hier van groot belang. Gaat het om 1%, 11%, 21% van de witte mannen die verliefd werden op zwarte vrouwen. En ging het om 1%, 11% of 21% van de zwarte vrouwen die zijn liefde beantwoordde, of doet dat niet terzake. Hadden de zwarte vrouwen de keuze om de liefde niet te beantwoorden. Het percentage is wel belangrijk, want wat voor de een veel is, is voor de ander weinig. Dus 1% kan veel zijn voor Van Stipriaan en weinig voor Zunder.

Verander in het bovenstaande citaat het woord "veel" door "weinig", "veelvuldig" door "sporadisch" en "intensief" door "gebrekkelig". De strekking van het verhaal is dan plotseling volstrekt tegenovergesteld. Het verandert van "slavernij was niet zo racistisch" in "slavernij was heel erg racistisch".

Uit de feiten weten we dat het aantal witte mannen dat verliefde was extreem laag was. Hoe weten we dat? Hun verliefdheid heeft op

²⁴ Idem, p. 379. De vetgedrukte delen zijn mijn nadruk.

geen enkel moment in de geschiedenis van Suriname ertoe geleid dat het systeem van slavernij door hen ter discussie is gesteld. Wat is dan nog de waarde van de liefde van witte slavenmakers voor hun zwarte eigendom? Nul komma nul.

Tijdens de Joodse Holocaust waren er ook nazi's die verliefd waren op Joden, vooral Jodinnen. Maar dit heeft nooit enig gevolg gehad voor het systeem van de Holocaust.

Als veel witte slavenmakers verliefd waren op hun eigendom, dan zou het resultaat van die liefde – hun kinderen – dat moeten merken. Het overgrote deel van hun gekleurde kinderen zouden de vrijheid hebben moeten krijgen in plaats van bijgeschreven te worden in de boekhouding naast de kippen en de varkens. Zoveel vaderliefde was niet aanwezig bij de witte slavenmakers.

Tijdens slavernij is er een sociale laag ontstaan van gekleurde slaafgemaakten die in slavernij moesten leven. Hun beschaafde liefhebbende vaders – niet hun zwarte moeders – hadden ze tot slaaf gemaakt. Over die moraal zwijgt Van Stipriaan, die graag praat over de liefdevolle witte mannen.

Het probleem van gender

In wetenschappelijk opzicht heeft Van Stipriaan een nieuw probleem met zijn benadering.

Als liefde kleurenblind maakt, waarom zijn er dan niet evenveel witte vrouwen verliefd geweest op zwarte mannen als witte mannen op zwarte vrouwen. Als blijkt dat liefde één kant uitgaat van de witte man naar de zwarte vrouw en zelden de andere kant van de witte vrouw naar de zwarte man, dan moet je dat als wetenschapper toch te denken geven dat er meer aan de hand is dan liefde? Dat speelt de machtsverhouding tussen man en vrouw een rol. En die verhoudingen bepaalden dat als een witte vrouw een relatie had met een zwarte man zij uit de kolonie verbannen werd en de zwarte man zweepslagen of zelfs de doodstraf kon krijgen. Van Stipriaan zwijgt over de liefde van witte slavenmaaksters en zwarte slaafgemaakte mannen. Als je daarin duikt, dan blijkt het belangrijkste probleem in de gender-verhouding macht te zijn en niet liefde.

Herstelbetalingen

Van Stipriaan neemt ook een standpunt in ten aanzien van herstelbetalingen. In een interview met het blad *De Nieuwe Liefde* ²⁵

Daarin zegt hij: *"Een Surinaamse econoom heeft berekend dat het bij financiële compensatie aan nazaten van slaven en contractarbeiders, die daarna zijn gekomen in Suriname, om zo'n 350 miljard euro zou gaan. Een astronomisch bedrag, bijna anderhalf keer de Nederlandse begroting. Dat gaat echt niet gebeuren. Wie zou je ook moeten betalen? Dat is heel ingewikkeld. Ik hoor de ruzies al ontstaan en daarmee krijg je nooit een wij-gevoel. Ik vind zeker dat de Nederlandse overheid een gebaar mag maken."*

Als hij zegt "Dat gaat echt niet gebeuren", dan bedoelt hij "Dat moeten we nooit laten gebeuren." Dat blijkt uit de rest van het interview.

Hoe groot zou dat gebaar voor herstelbetalingen moeten zijn? De interviewer stel hem de vraag: *"Stel dat de overheid 25 miljoen beschikbaar stelt om in het reine te komen met ons verleden. Heeft u een aanbeveling hoe dit geld te besteden?"*

25 miljoen herstelbetalingen voor 350 jaar slavernij!?! Je zou verwachten dat Van Stipriaan van verbazing van zijn stoel zou vallen en de interviewer tot de orde zou roepen. Integendeel. Hij borduurt voort op dit bedrag en zegt: *"Er is nu één NiNsee leerstoel. Je zou twee miljoen kunnen besteden om alle Nederlandse universiteiten van een NiNsee leerstoel te voorzien. Die hoeven niet alleen over het slavernijverleden te gaan, maar bijvoorbeeld over het aantonen van processen van in en uitsluiting. Misschien moet er gezien het koloniale verleden en de ontwikkeling naar Europese eenheid een leerstoel komen om Nederlandschap anno nu te definiëren."* Van Stipriaan schaart zich met dit soort standpunten bij de stroming van het wetenschappelijk kolonialisme die herstelbetalingen tot een lachertje wil maken.

Conclusie

Van Stipriaan praat met twee tongen. De progressieve tong wil het gehoor strelen van het zwarte publiek en het progressieve witte publiek. De conservatieve tong praat voor een conservatief wit publiek dat wil horen wat ze al eeuwen horen: het viel best mee met slavernij. De stellingen van Van Stipriaan die we hier hebben behandelen ontberen een wetenschappelijke basis. Ze zijn theoretisch en feitelijk slecht onderbouwd. Van Stipriaan is geen zwarte denker in een witte huid. Hij is gewoon een witte denker in een witte huid. What you see is what you get.

²⁵ Zomernummer 2013.